

บทที่ 1

กำเนิดอักษรโรมัน

ภาษาเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ หรืออีกนัยหนึ่งมนุษย์คือสัตว์ที่มีความคิด มีมันสมอง สามารถผลิตสิ่งที่ทำให้มนุษย์สื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิด ความเห็นกันได้ด้วยสิ่งที่เรียกว่า "ภาษา" ถ้าไม่มีภาษาก็จะไม่มี "สื่อ" ที่จะถ่ายทอดความคิดของคน ๆ หนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งให้เข้าใจกันได้ มนุษย์จึงได้คิดประดิษฐ์ภาษาขึ้นมาให้มีเสียง มีรูป มีกฎเกณฑ์การใช้ให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มชนที่มีเชื้อชาติและวัฒนธรรมเดียวกัน

สัตว์จะแตกต่างไปจากมนุษย์ เพราะไม่มีภาษาเขียน แต่สัตว์สามารถสื่อสารกันได้ด้วยการเล่นเสียงร้องแบบต่าง ๆ เช่น นกจะส่งเสียงร้องเตือนซึ่งกันและกัน เมื่อนกตัวหนึ่งพบอันตรายก็จะส่งเสียงร้องบอกกันต่อ ๆ ไป สิ่งซึ่งเป็นสัตว์ที่ใกล้เคียงกับมนุษย์อาจจะส่งเสียงแสดงความโกรธ ความกลัว หรือความพอใจ แต่เสียงร้องของสัตว์ที่ใช้สื่อสารซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็น "ภาษาสัตว์" จะแตกต่างไปจาก "ภาษาคน" เพราะเสียงร้องไม่ใช่การเปล่งเสียงพูดที่มีโครงสร้างมีระบบเสียง สระ และพยัญชนะ ระบบคำและระบบไวยากรณ์ รวมทั้งทำนองเสียงต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นภาษา เพราะมนุษย์สามารถจะบอกถึงอันตรายที่กำลังจะเกิดขึ้น เป็นวลีหรือประโยค สามารถบอกโดยชัดเจนว่าอะไรกำลังจะเกิดขึ้น แต่สัตว์ เช่น นก สามารถส่งเสียงร้อง ให้รู้ว่ามีอันตราย แต่ไม่สามารถจะบอกได้ว่าอะไรคืออันตรายนั้น

ภาษาคืออะไร

ภาษาคือ สัญญาณที่มีโครงสร้างเป็นระบบ สัญญาณที่ว่านี้อาจจะมาในรูปของเสียงที่เรียกว่าภาษาพูด หรืออาจมาในรูปของการเขียนสัญญาณลักษณะซึ่งเรียกว่า ภาษาเขียน แต่อย่างไรก็ตามภาษาที่เกิดขึ้นครั้งแรกในโลกก็คือ ภาษาพูดที่เกิดขึ้นเป็นหมิ่น ๆ ขึ้นมาแล้ว ภาษาเขียนเป็นภาษาที่เกิดขึ้นตอนหลังประมาณ ๔ พันปีมาแล้ว โดยพวกสุเมเรียน จึงนับได้ว่าภาษาเขียนนั้นเป็นวิวัฒนาการขั้นแรกของภาษาพูดที่ถ่ายทอดเสียงลงเป็นสัญญาณโดยมีกฎเกณฑ์และเป็นระบบ ดังนั้น เราจึงสามารถให้คำจำกัดความของภาษาได้ว่า

"ภาษาคือ สัญลักษณ์ของเสียงที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างมีกฎเกณฑ์ ใช้สื่อความหมายเป็นที่เข้าใจกันได้ในกลุ่มชนเดียวกัน"

Thomas Pyles ได้ให้คำจำกัดความในหนังสือ *The origins and Development of the English Language* ว่า

Language is systematized combinations of sounds which have meaning for all persons in a given cultural community.*¹

และ C. L. Barber ได้ให้คำจำกัดความในหนังสือชื่อ *The Story of Language* ไว้ว่า

"A Language, then is a signalling system which operates with symbolic vocal sounds and which is used by some group of people for the purposes of communication and social cooperation.*²

คำจำกัดความที่ว่า เป็นการรวมกันของเสียงอย่างเป็นระบบ หมายถึงกฎ เกณฑ์ของภาษาใดภาษาหนึ่ง เช่น ภาษาอังกฤษ เสียง /ŋ/ จึงไม่เคยปรากฏในตำแหน่งหน้าของคำ แต่จะเกิดในตำแหน่งกลางคำและท้ายคำเช่น **singer, sing** หรือ เสียง /m/ ด้วยตัวสะกด **mb** จะไม่สะกด **mb** ตำแหน่งหน้าเช่น **comb, tamb, lamb** และ **dumb** เป็นต้น

กำเนิดของอักษรหรืออักษร

ภาษาเขียนมีวิวัฒนาการมาจากภาษาพูด แต่ภาษาเขียนก็ไม่สามารถถ่ายทอดภาษาพูดได้ทั้งหมด อย่างไรก็ตามเป็นที่สันนิษฐานกันได้ว่าภาษาเขียนได้เริ่มเกิดขึ้นเมื่อ ๕,๐๐๐ ปีก่อน โดยมีลักษณะวิวัฒนาการตั้งแต่เริ่มมีภาษาเขียนด้วยภาพ ดังนี้

9. การเขียนภาพ (Picture writing หรือ Pictograph)

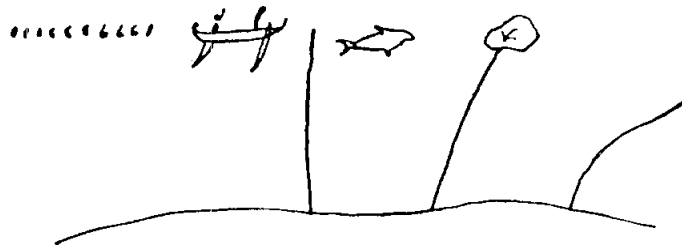
คนสมัยโบราณเริ่มเขียนบรรยายความด้วยภาพบนหินหรือซีต เขียนแกะสลักลงบนกระดูกเขาสัตว์ งาช้าง หรือ บนดินเหนียว การแกะสลักในตอนแรก อาจมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทย์มนต์คาถา ให้สะดวกในการล่าสัตว์ จับสัตว์เป็นอาหาร หรือเพื่อให้เกิดความอุดม

*¹ Thomas Pyles, ~~The Origins and Development of the English Language~~ (Harcourt, Brace & World, Inc., 1964), P. 3

*² C. L. Barber, *The Story of Language* (Cavaye Place, Pan Books Ltd., London : 1982), P. 21

สมบูรณ์กับพืชพันธุ์ธัญญาหาร ในระยะหลังจึงวาดภาพเพื่อวัตถุประสงค์ในการบันทึก เหตุการณ์ให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ หรือเพื่อส่ง ข่าวสารซึ่งกันและกัน การบันทึกเหตุการณ์ด้วยการวาดภาพนี้เป็นการเขียนโดยพวกอินเดียนแดง ชาวสุเมเรียนและพวกบาบิโลเนียนในสมัยโบราณ พวกอินเดียนแดงจะวาดภาพลงบนหนังสัตว์ใช้ในการสื่อสารระหว่างเผ่าที่ใช้ภาษาแตกต่างกัน

ภาษาภาพของ American Indian

ภาพนี้มีความหมายว่า มีข้าศึก ๑๐ คน นั่งบนเรือแคนู ในทะเลสาบ

ในภาพนี้มีสัญลักษณ์ ๑๐ ชิด = ๑๐ คน สำหรับเรือแคนูที่แล่นตามหลังปลา หมายถึงข้าศึก (เพราะไล่ล่าหาปลา) อีกภาพหนึ่งคือภาพทะเลสาบที่มีลูกศรชี้บอกทิศทางที่ข้าศึก ๑๐ คน กำลังนั่งเรือบ่าหน้าไป ความจริงในปัจจุบันนี้เราก็ใช้ภาพบอกการสื่อสารเป็นภาษาชนิดหนึ่งเหมือนกัน เช่น ห้องน้ำชายหญิงบางแห่งแทนที่จะเขียนอักษร ladies, gent. กลับใช้ภาพผู้ชายหน้าห้องน้ำชาย และภาพผู้หญิงหน้าห้องน้ำหญิง เป็นต้น

ระหว่างปี ๔,๐๐๐-๓,๐๐๐ BC ชาวสุเมเรียน ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ทางใต้ของเมโสโปเตเมีย ได้สลักอักษรภาพบนดินเหนียวด้วยการใช้เหล็กแหลม ในตอนแรกพวกนี้ใช้ปลายเหล็กแหลมสลักไปบนผิวของดินเหนียว ซึ่งการสลักแต่เพียงเบา ๆ ทำให้ภาพไม่เด่นชัด จึงต้องกดปลายเหล็กลงไปลึก ๆ ทำให้เกิดเป็นรูปสี่เหลี่ยมคี่ (wedge shaped mark) ทำให้เกิดอักษรที่เรียกว่า cuneiform (อักษรลิ่ม) หรือเรียกเป็นวิวัฒนาการจาก pictograph → ideograph (การเขียนสัญลักษณ์แทนความคิด) การสลักรูปสี่เหลี่ยมคี่นี้ทำให้สลักได้ยาก เพราะต้องสลักไม่ให้รอยชนกัน ซึ่งต่อ ๆ มาการวาดภาพจึงจำกัดเฉพาะวาดได้บางลักษณะเท่านั้น

*1

ox						
plough						
orchard						
sun						
grain						

ภาพแสดงวิวัฒนาการตั้งแต่ picture writing จนถึงอักษรลิ่มของชาวสุเมเรียน

two bulls	five pastured cows	seventeen pastured bulls	twenty suckling bull calves	one suckling lamb	(an) offering (for the) king	offerings (for the) goddess Nina

*2

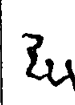

ภาพแสดงอักษรลิ่มของชาวสุเมเรียน (Sumerian cuneiform) หรือ ideographs

*1 Barber, P. 40

*2 John Algeo, Problems in the Origin & Development of the English Language (Harcourt Brace Javanovich, Inc., 1972), P. 56

ชาวสุเมเรียนเป็นพวกที่มีอิทธิพลมากที่สุดในบริเวณเมโสโปเตเมีย ต่อมาได้ถูกกลุ่มชนชาวเซมิติก เช่น ชาวบาบิโลเนีย และอัสซีเรียเข้ามามีอิทธิพลแทนที่ และรับเอาวิธีการเขียนของชาวสุเมเรียนและดัดแปลงให้เป็นของตนเองจนอักษรลิ่ม (cuneiform) กลายเป็นภาษาเขียนของชนชาวตะวันออกไกล

เมื่อถึงสมัยที่ใช้ฟู่กันและขนนก เขียนบนกระดาษ (papyrus) ทำให้มีวิธีการเขียนง่ายและสะดวกขึ้น เช่น การเขียนของชาวอียิปต์เมื่อ ๓,๐๐๐ BC. เรียกว่า ไฮโรกลีฟฟิก (Hieroglyphic) ซึ่งแปลจากภาษากรีกมีความหมาย holy carved ที่เรียกแบบนี้ เพราะชาวกรีกเชื่อว่าพวกอียิปต์ เขียนอักษรชนิดนี้เพื่อจารึกเรื่องเกี่ยวกับศาสนา อักษรไฮโรกลีฟฟิกนี้เป็นอักษรที่ใช้ในหมู่ชาวอียิปต์สมัยโบราณในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา ซึ่งนักบวชจะใช้อักษรที่เขียนง่าย ๆ และรวดเร็วเรียกว่าอักษรไฮราติก (Hieratic) เป็นอักษรที่วิวัฒนาการมาจากอักษรไฮโรกลีฟฟิก ปัจจุบันอักษรไฮราติกจะค้นพบได้ในจารึกโบราณแห่งหนึ่ง ซึ่งในปี ๗๐๐ BC. อักษรเดโมติก (Demotic) เป็นอักษรชนิดหนึ่งที่วิวัฒนาการมาจากอักษรไฮโรกลีฟฟิกที่สามัญชนใช้ ไม่ใช่อักษรที่เกี่ยวกับศาสนา

HIEROGLYPHIC		HIERATIC			DEMOTIC
					
					

วิวัฒนาการของอักษรไฮโรกลีฟฟิก → ไฮราติก → ดีโมติก

ในปีประมาณ ๘๐๐ BC ชาวกรีกได้เดินทางไปยังตะวันออกและได้พบกับวิธีเขียนอักษรของพวกฟีนิเซียน (Phoenicians) ซึ่งเป็นพวกที่ชอบค้าขายทางทะเล

*1 Barber, P. 42

ชาวฟีนิเซียนเป็นชนกลุ่มซีไมท์ (Semites) หรือเรียกว่าชนกลุ่มเซมิติกตะวันตก ตัวอักษรของพวกฟีนิเซียนนี้เป็นที่สันนิษฐานว่าวิวัฒนาการมาจากอักษรภาพไฮโรกลิฟของอียิปต์ ซึ่งพวกซีไมท์รับมาจากพวกไซไน (Sinai) อีกทอดหนึ่ง เมื่อกรีกรับอักษรมาก็มาดัดแปลงให้เป็นแบบกรีก พร้อมทั้งนำชื่อเรียกการเขียนอักษรแต่ละตัวด้วย เช่น A = Aleph เปลี่ยนให้เป็นภาษากรีกลงท้ายด้วยเสียงสระ = Alpha และ B = Beth เปลี่ยนชื่อเป็น Beta เป็นต้น *1

*2

	Egyptian hieroglyphic	Sinai	West Semitic	Early Greek	Late Greek	Latin
ox					A	A
head					P	R
snake					N	N
mountains					Σ	S
court-yard					B	B

ภาพแสดงวิวัฒนาการของอักษร Hieroglyphic ของอียิปต์จนถึงอักษรของละติน

*1 คำ " alphabet" ซึ่งเป็นภาษาอังกฤษปัจจุบันมาจากการรวมระหว่างชื่ออักษร A = Alpha t B = Beta → Alphabet

*2 Barber, P. 43

วิวัฒนาการจากการเขียนสัญลักษณ์ของคำไปสู่สัญลักษณ์ของเสียง

การวาดภาพตั้งแต่แรก เป็นการแทนคำที่มีความหมายอย่างหนึ่ง การเขียนภาพของชาวสุเมเรียนแต่เดิมเป็นการวาดภาพสิ่งของซึ่งมีสัญลักษณ์เป็นจำนวนบ่งบอกด้วยเครื่องหมายเป็นขีด เช่น รูปหัววัว และขีด ๔ ขีด หมายความว่าถึงวัว ๔ ตัว

ต่อมารูปภาพที่วาดแทนที่จะแทนสิ่งของอย่าง เดียวก็จะใช้หมายความว่าถึงสิ่งที่ไม่มีความหมายได้ เช่น รูปดวงอาทิตย์ นอกจากหมายความว่าถึงดวงอาทิตย์แล้ว ต่อมาจึงหมายความว่าถึง "แสงสว่าง" หรือ "สีขาว" ได้ ซึ่งจะมีความหมายต่อมาอีกว่าเป็น "กลางวัน" และ "เวลา" รูป "แส้" (whip) จะหมายถึง "อำนาจ" เป็นต้น

วิวัฒนาการขั้นต่อมาคือใช้สัญลักษณ์แทนเสียง (phonogram) การใช้สัญลักษณ์แทนเสียงในภาษาพูดมีขบวนการดังนี้

ตัวอย่าง ภาษาสุเมเรียนมีคำ /tI/ หมายถึง "ลูกศร"(arrow) ตอนแรกก็มีภาพลูกศรวาดลงไปเป็น picture writing แต่มีคำที่ออกเสียง /tI/ อีกแต่หมายความว่าถึง "ชีวิต" (life) ดังนั้น ภาพลูกศรจึงใช้แทนเสียง /tI/ ซึ่งแปลว่า "ชีวิต" ด้วย ดังนั้น ไม่ว่าจะออกเสียง /tI/ เมื่อใด ก็จะมีภาษาเขียนเป็นภาพ "ลูกศร" ภาพลูกศรนี้จึงเป็นสัญลักษณ์แทนพยางค์ /tI/ วิวัฒนาการขั้นนี้จึงเป็นการเปลี่ยนแปลง-ภาพที่เป็นสัญลักษณ์แทนคำ เป็นสัญลักษณ์แทนพยางค์ที่มีเสียง (syllabary) ซึ่งถ้ารวมพยางค์เป็นหลายพยางค์ก็จะใช้ เป็นสัญลักษณ์แทนคำได้

โดยสรุป ภาษาเขียนของชาวสุเมเรียนเริ่มจากการใช้รูปภาพแทนสัญลักษณ์ของคำจนวิวัฒนาการถึง ideogram และจนถึงสัญลักษณ์แทนพยางค์ (Syllable) ซึ่งเป็นการเขียนสัญลักษณ์แทนเสียง พยางค์ที่นี้อาจอยู่ในรูปของเสียง ba, lu หรือ ir เป็นต้น

ตัวอย่างข้างล่างนี้ เป็นการใช้อัญลักษณ์แทนพยางค์ของอินเดียนแดงเผ่า Cherokee

CHEROKEE	TRANSLITERATION	TRANSLATION
G W Y	<u>tsa la gi</u>	Cherokee
B V Ѡ	<u>si kwo ya</u>	Sequoia
S h Z J	<u>du ni no di</u>	October, harvest month

*]

tsa	la	gi	
G	W	Y	
si	kwo	ya	
B	V	Ѡ	
du	ni	no	di
S	h	Z	J

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงทั้งพยางค์ของอินเดียนแดงเผ่า Cherokee

*1 Algeo, pp.60-61

เมื่อชาวกรีกเดินทางมาพบอักษรของชาวฟีนิเชียกลุ่มเซมิติก ซึ่งเรียกว่า การใช้สัญลักษณ์แทนเสียงสระของพวกฟีนิเชีย จะสามารถเข้ากันได้กับเสียงสระที่มีในภาษากรีก แต่สำหรับเสียงพยัญชนะบางเสียงของพวกฟีนิเชียที่ไม่มีในภาษากรีกก็เลยเอามาแทนเสียงสระ เช่น อักษรตัวแรกของพวกเซมิติกตะวันตก ซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากรูปหัวของวัว คืออักษรที่มีชื่อว่า aleph และใช้แทนเสียง glottal fricative เหมือนเสียงในภาษาอังกฤษ /h/ ภาษากรีกในสมัยนั้นไม่มีเสียง /h/ ก็เลยใช้สัญลักษณ์ของพวกฟีนิเชีย /h/ แทนเสียงสระ a และเปลี่ยนชื่อเรียกเป็น alpha วิวัฒนาการขั้นนี้จึงเป็นขั้นที่ใช้อักษรหรืออักษรแทนเสียง

อักษรของกรีกที่ใช้กันที่กรุงเอเธนส์เรียกว่าอักษรไอโอนิค (Ionic Alphabet) อักษรนี้ได้กลายมาเป็นการเขียนแบบมาตรฐานของกรีก และโรมันได้รับการเขียนอักษรของกรีกและนำไปดัดแปลงวิธีการเขียนเสียใหม่ให้เป็นแบบโรมันเอง โดยที่ชาติต่าง ๆ ในยุโรป เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน สเปน ได้รับวิธีการเขียนแบบโรมันไปใช้ในภาษาของตน ยกเว้นพวกสลาวิก (รัสเซีย, บุลกาเรีย และพวกเซอร์บ) ได้รับอักษรที่เรียกว่าซีริลลิก ตามชื่อมิชชันนารีผู้นำอักษรมาคือ Cyril จากกรีกโดยตรง และได้ประดิษฐ์อักษรใหม่ ๆ แทนเสียงที่มีในภาษาตน แต่พวกสลาฟที่นับถือคริสตศาสนาจากกรุงโรมซึ่งได้แก่พวกเชค, สโลวัก, โครทส์ ฯลฯ ใช้อักษรแบบโรมัน จะดัดแปลงบ้างก็โดยการเติมเครื่องหมายบนอักษร เช่น ภาษา Polish ใช้ ǒ และภาษา Czech ใช้ ǚ

วิวัฒนาการหลังจากมีอักษรโรมัน

หลังจากรับวิธีการเขียนอักษรหรืออักษรจากโรมันแล้ว ชาติต่าง ๆ ในยุโรปก็ได้คิดประดิษฐ์อักษรอื่น ๆ หรือเครื่องหมายต่าง ๆ (diacritical markings) วางบนหรือใต้อักษร เพื่อทำให้อักษรนั้น ๆ มีเสียงตรงกับเสียงที่มีในภาษาของตน เช่น ภาษาอังกฤษโบราณได้คิดประดิษฐ์พยัญชนะ þ (เรียกว่า thorn) และ ð (เรียก eth) ใช้แทนเสียง voiced

interdental /ð/ และ **voiceless interdental** /θ/ เช่นในคำ $\beta\bar{u}$ /θū/ = **you** และ $d\bar{e}a\theta$ /dæθ/ = **death** การนำอักษร ๒ รูปมาวางเรียงกันใช้แทนเสียง
 ๑ เสียง (**digraphs**) เช่น OE **sc** /ʃ/ ในคำ **fisc**, **cg** /j/ ในคำ **brycg**
 หรือในสมัย ME และ NE **sh** /ʃ/ และ **ch** /ç/ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการเขียนสระ
 ให้ติดกัน ใช้แทนเสียงสระ ๑ เสียง เช่นในสมัย OE เขียน **a** ติดกับ **e** เป็น **æ** ในคำ
glæd (**glad**)

นอกจากนี้ยังมีการใช้เครื่องหมายต่าง ๆ (diacritical markings) ใส่ข้างบนหรือข้างใต้สระหรือพยัญชนะแทนเสียงที่มีในภาษาของตน เช่น OE ใช้เครื่องหมาย
 - (macron) บนสระแทนเสียงยาว เช่น **a** /a/ แต่ **ā** /ā/ หรือ **e** ออกเสียง /e/ แต่
ē ออกเสียง /ē/ เป็นต้น การใช้เครื่องหมายแบบนี้ในภาษาอื่น ๆ เช่น การใช้เครื่องหมาย
tilde (~) บนสระในภาษาโปรตุเกส ã และ õ และบนพยัญชนะ ñ ในภาษาสเปน เพื่อเปลี่ยน
 ให้เป็น เสียงนาสิก การเปลี่ยนให้เป็น เสียงนาสิกนี้ภาษา Polish จะใช้เครื่องหมาย **hook**
 (,) ใต้สระให้เป็น เสียงนาสิก เช่นเดียวกับ ภาษา Czech ที่ **r** เป็น **trill r** แต่จะ เติม
 เครื่องหมาย **wedge** (ř) เพื่อให้กลายเป็น **front r** นอกจากนี้ **s** ออก เสียง /s/ และ
 เมื่อเติม **wedge** š จะออกเสียง /ʃ/ เช่นเดียวกับ **c** ออกเสียง /ts/ แต่ č จะออกเสียง
 /ç/ สำหรับเครื่องหมายอื่น ๆ เช่น เครื่องหมายแสดง **accent** ของภาษาฝรั่งเศส é, è
 เครื่องหมาย "o" (**circle**) ของภาษาสวีดิช นอร์เวเจียน และเช็ก, ö, ø เป็นต้น

ในปลายสมัย ME ภาษาอังกฤษเล็กใช้เครื่องหมาย **macron** แทนเสียงยาว
 แต่จะใช้สระ เขียนซ้อนกัน ๒ รูป เป็นเสียงยาว เช่น OE **mētan** → ME **meet(en)**,
 OE **fōt** → ME **foot**

ในบทนี้ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการของภาษาเขียน ซึ่งเน้นความสำคัญของกำเนิด
 อักษรโรมัน ซึ่งเป็นแบบอย่างการเขียนของภาษาเยอรมันิค ต้นตระกูลของภาษาอังกฤษ
 ในปัจจุบัน

คำถามท้ายบท (ไม่มีเฉลยคำตอบ)

๑. ภาษาคืออะไร
๒. ภาษามนุษย์แตกต่างจากภาษาสัตว์อย่างไร
๓. จงอธิบายการเกิดของอักษรโรมัน (Roman Alphabet) มาโดยสังเขป
๔. หลังจากมีอักษรโรมันแล้ว ชาดที่ได้รับบริการเขียนอักษรแบบโรมันได้วิวัฒนาการการเขียนเครื่องหมายอื่นกับอักษรโรมันอย่างไร จงอธิบายพอเข้าใจ และยกตัวอย่างประกอบคำอธิบาย